

Určovací žaloba

Tam, kde spor o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), slouží jako „nutný“ podklad pro změnu zápisu věcného práva k majetku v příslušném veřejném seznamu, netvoří pravomocné soudní rozhodnutí ve sporu o plody, užitky a požitky z takového majetku nebo ve sporu o vyklizení takového majetku, (jde-li o nemovitost) [§ 80 písm. b/ o. s. ř.], překážku věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata) pro následný spor o určení, zda tu právní vztah nebo právo k majetku je či není („nutný“ podklad pro změnu zápisu vlastnického práva k nemovitosti v katastru nemovitostí netvoří spor o určení vlastnického práva k nemovitosti např. tam, kde určovací žalobě předcházelo pravomocné soudní rozhodnutí, kterým bylo povinné osobě uloženo, aby uzavřela s oprávněnou osobou dohodu o vydání nemovitosti podle zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů).

(Usnesení Nejvyššího soudu České republiky sp.zn. 31 Cdo 2740/2012, ze dne 25.6.2014)

Nejvyšší soud České republiky rozhodl v právní věci žalobce Z. K., zastoupeného JUDr. J.B., advokátem, se sídlem ve Z., proti žalované M. K., zastoupené JUDr. K.S., advokátkou, se sídlem v J., o určení vlastnictví, vedené u Okresního soudu v Jihlavě pod sp. zn. 5 C 560/2009, o dovolání žalované proti usnesení Krajského soudu v Brně - pobočky v Jihlavě ze dne 11. října 2011, č. j. 54 Co 663/2011-165, tak, že usnesení Krajského soudu v Brně - pobočky v Jihlavě ze dne 11. října 2011, č. j. 54 Co 663/2011-165, se zrušuje a věc se vrací odvolacímu soudu k dalšímu řízení.

Z odůvodnění:

Rozsudkem ze dne 22. února 2011, č. j. 5 C 560/2009-126, zamítl Okresní soud v Jihlavě žalobu, kterou se žalobce Z. K. (dále jen „Z. K.“) domáhal vůči žalované M. K. (dále jen „M. K.“) určení, že parcela č. st. 1 zapsaná v katastru nemovitostí na listu vlastnictví č. 151 u Katastrálního úřadu pro Vysočinu, katastrální pracoviště Telč, pro katastrální území a obec K. (dále jen „pozemek“), náležela k 25. červnu 2005 do společného jmění manželů Z. K. a L. K. (bod I. výroku) a rozhodl o nákladech řízení (bod II. výroku).

K odvolání žalobce Krajský soud v Brně - pobočka v Jihlavě usnesením ze dne 11. října 2011, č. j. 54 Co 663/2011-165, zrušil rozsudek okresního soudu a řízení zastavil (první výrok). Dále rozhodl o nákladech řízení před soudy obou stupňů (druhý výrok).

Odvolací soud vyšel z toho, že ve věci vedené (mezi týmiž účastníky v opačném procesním postavení) u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 6 C 440/99 Krajský soud v Brně (jako soud odvolací) rozsudkem ze dne ze dne 15. ledna 2007, č. j. 17 Co 281/2003-135, který nabyl právní moci dne 13. února 2007, vyřešil (jako předběžnou) otázku vlastnického práva k pozemku tak, že vlastníkem pozemku je Z. K., který vydržel vlastnické právo k pozemku.

Na tomto základě odvolací soud uzavřel - vycházející z ustanovení § 104 odst. 1 a § 159a odst. 5 zákona č. [99/1963](#) Sb., občanského soudního řádu (dále též jen „o. s. ř.“) - že projednání této věci brání překážka věci pravomocně rozsouzené. K tomu dodal, že nemá důvod se odklánět od ustálené judikatury Nejvyššího soudu, poukazuje současně na usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. dubna 2010, sp. zn. 22 Cdo 2828/2008 (usnesení je - stejně jako další rozhodnutí Nejvyššího soudu zmíněná níže - dostupné na webových stránkách Nejvyššího soudu).

Proti usnesení odvolacího soudu (a to výslovně proti všem jeho výrokům) podala žalovaná dovolání, jehož přípustnost opírá o zásadní právní význam napadeného rozhodnutí, namítaje, že jsou dány dovolací důvody uvedené v § 241a odst. 2 písm. b/, odst. 3 o. s. ř., tedy, že napadené rozhodnutí spočívá na nesprávném právním posouzení věci (odstavec 2 písm. b/) a že vychází ze skutkového zjištění, které nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování (odstavec 3), a požaduje, aby Nejvyšší soud napadené rozhodnutí zrušil.

Konkrétně dovolatelka vytýká odvolacímu soudu, že nadřadil procesní posouzení a řešení věci nad hmotněprávním posouzením a řešením věci, že jeho rozhodnutí je nepředvídatelné, má dopad na právní jistotu a porušuje zásadu legitimního očekávání.

Míni přitom, že na danou věc nelze vztáhnout závěry formulované v usnesení Nejvyššího soudu sp. zn. 22 Cdo 2828/2008, neboť i při obecném požadavku jednotnosti rozhodování by měl být každý případ posuzován individuálně.

Věc řešená rozsudkem Krajského soudu v Brně č. j. 17 Co 281/2003-135, se lišila (dle dovolatelky) od nynějšího sporu, v němž jde o jiné účastníky a jiný právní důvod sporu. Nelze tedy spolehlivě hovořit o tom, že by šlo o rozhodnutí, které při řešení předběžné otázky vyčerpalo tak zásadní otázku (otázku aktivní hmotné legitimace).

Dovolatelka dále poukazuje na to, že ve věci vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 6 C 440/99 se (jako žalobkyně) domáhala po Z. K. mimo jiné vydání bezdůvodného obohacení za užívání pozemku a soud prvního stupně jí tento nárok přiznal. Tamní odvolací soud však žalobu v této části zamítl (aniž ji upozornil na odlišné právní posouzení věci) poté, co po předběžném posouzení otázky vlastnického práva k pozemku dovedl, že dovolatelka není vlastnící pozemku.

Napadené rozhodnutí nemůže obstát i proto (pokračuje dovolatelka), že v předchozím řízení šlo o spor mezi Z. K. a jeho manželkou, který se týkal zaplacení bezdůvodného obohacení za užívání pozemků ve vlastnictví dovolatelky. Otázka, kterou dnes pokládá odvolací soud za vyřešenou, v něm nebyla prioritní; ostatně, ani tehdy odvolací soud takto neuvažoval (jinak by jistě upozornil na možnost odlišného právního posouzení). Dokazování ke zjištění skutkového stavu ohledně vlastnického práva k pozemku bylo řádně vedeno až v nynějším řízení (v němž dovolatelka podle okresního soudu prokázala, že Z. K. nevydržel vlastnické právo k pozemku).

Dovolatelka poukazuje i na to, že vlastnické právo k pozemku jí bylo navráceno v restituci a je-li nyní znovu zbavena majetku rozhodnutím odvolacího soudu, jde o rozhodnutí, které narušuje právní jistotu a porušuje Listinu základních práv a svobod.

V důsledku toho, že žaloba nebyla věcně projednána, je dovolatelka stále vedena jako vlastnice pozemku. Dovolatelka je tak přesvědčena, že „napadený výrok rozsudku odvolacího soudu“ je v rozporu s platnou právní úpravou i judikaturou Ústavního soudu, např. s nálezem Ústavního soudu ze dne 5. srpna 2009, sp. zn. I. ÚS 566/07 (jde o nález uveřejněný pod číslem 176/2009 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu, který je - stejně jako další rozhodnutí Ústavního soudu zmíněná níže - dostupný i na webových stránkách Ústavního soudu).

Žalobce se k dovolání nevyjádřil.

Tříčlenný senát č. 22, který měl podle rozvrhu práce Nejvyššího soudu dovolání projednat a rozhodnout o něm, dospěl při posouzení otázky vztahu rozsudků na plnění a na určení z hlediska překážky věci pravomocně rozhodnuté k právnímu názoru odlišnému od toho, který byl vyjádřen v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 12. prosince 2001, sp. zn. 20 Cdo 2931/99, uveřejněném pod číslem 85/2003 Sbírkou soudních rozhodnutí a stanovisek (dále jen „R 85/2003“) a v usneseních

Nejvyššího soudu ze dne 31. srpna 2006, sp. zn. 22 Cdo 1523/2006 a ze dne 25. září 2012, sp. zn. 22 Cdo 2695/2010.

Proto tříčlenný senát č. 22 rozhodl o postoupení věci (dle § 20 zákona č. [6/2002](#) Sb., o soudech, soudcích, přísedících a státní správě soudů a o změně některých dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů) k rozhodnutí velkému senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu (dále též jen „velký senát“). Velký senát pak věc projednal a rozhodl o ní v souladu s ustanoveními § 19 a § 20 odst. 1 uvedeného zákona.

Rozhodné znění občanského soudního řádu pro dovolací řízení (do 31. prosince 2012) se podává z bodu 7., článku II., zákona č. [404/2012](#) Sb., kterým se mění zákon č. [99/1963](#) Sb., občanský soudní řád, ve znění pozdějších předpisů, a některé další zákony.

Dovolání je (bez dalšího) přípustné podle ustanovení § 239 odst. 1 písm. a/ o. s. ř. Podmínku, aby šlo o potvrzující usnesení odvolacího soudu, ohledně kterého dovolací soud dospěje k závěru, že má po právní stránce zásadní význam, formulovanou od 1. července 2009 ve větě druhé označeného ustanovení poukazem na obdobné použití § 237 odst. 1 a 3 o. s. ř., má Nejvyšší soud za obsoletní z příčin popsaných např. v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád II. § 201 až 376. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1903-1904; srov. např. i důvody usnesení Nejvyššího soudu ze dne 27. července 2011, sen. zn. 29 NSČR 35/2009, uveřejněného pod číslem 151/2011 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek.

Vady řízení, k nimž Nejvyšší soud u přípustného dovolání přihlíží z úřední povinnosti (§ 242 odst. 3 o. s. ř.), nejsou dovoláním namítány a ze spisu se nepodávají, Nejvyšší soud se proto - v hranicích právních otázek vymezených dovoláním - zabýval tím, zda jsou dány dovolací důvody uplatněné dovolatelkou.

I. K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř.

Dovolatelka ohlašuje, že dovolání podává též pro existenci dovolacího důvodu dle § 241a odst. 3 o. s. ř. Nehledě k tomu, že v dovolání s tímto dovolacím důvodem žádnou konkrétní argumentaci nespojuje (údaj o tom, které skutkové zjištění odvolacího soudu nemá podle obsahu spisu v podstatné části oporu v provedeném dokazování, není v dovolání uveden) platí (podle výslovné dikce § 241a odst. 3 o. s. ř.), že u dovolání přípustného podle § 239 o. s. ř. nemá dovolatelka tento dovolací důvod k dispozici. Dovolání proto potud důvodné není.

II. K dovolacímu důvodu dle § 241a odst. 2 písm. b/ o. s. ř.

Právní posouzení věci je obecně nesprávné, jestliže odvolací soud posoudil věc podle právní normy, jež na zjištěný skutkový stav nedopadá, nebo právní normu, sice správně určenou, nesprávně vyložil, případně ji na daný skutkový stav nesprávně aplikoval.

Podle ustanovení § 104 odst. 1 věty první o. s. ř., jde-li o takový nedostatek podmínky řízení, který nelze odstranit, soud řízení zastaví.

Z ustanovení § 159a o. s. ř. se dále podává, že nestanoví-li zákon jinak, je výrok pravomocného rozsudku závazný jen pro účastníky řízení (odstavec 1). V rozsahu, v jakém je výrok pravomocného rozsudku závazný pro účastníky řízení a popřípadě jiné osoby, je závazný též pro všechny orgány (odstavec 4). Jakmile bylo o věci pravomocně rozhodnuto, nemůže být v rozsahu závaznosti výroku rozsudku pro účastníky a popřípadě jiné osoby věc projednávána znovu (odstavec 5).

V této podobě, pro věc rozhodné, platila citovaná ustanovení občanského soudního řádu v době vydání napadeného usnesení.

V R 85/2003 vyšel Nejvyšší soud pro účely posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté, ze závěru, že:

„Tentýž předmět řízení je dán, jestliže tentýž nárok nebo stav vymezený žalobním petitem vyplývá ze stejných skutkových tvrzení, jimiž byl uplatněn (ze stejného skutku). Podstatu skutku (skutkového děje) lze přitom spatřovat především v jednání (a to ve všech jeho jevových formách) a v následku, který jím byl způsoben; následek je pro určení skutku podstatný proto, že umožňuje z projevů vůle jednajících osob vymežit ty, které tvoří skutek. Pro posouzení, zda je dána překážka věci pravomocně rozhodnuté, není významné, jak soud skutek, který byl předmětem řízení, posoudil po právní stránce. Překážka věci pravomocně rozhodnuté je dána i tehdy, jestliže soud skutek posoudil po právní stránce nesprávně, popřípadě neúplně (např. skutek byl posouzen jako vztah ze smlouvy, ačkoliv ve skutečnosti šlo o odpovědnost za bezdůvodné obohacení). Co do totožnosti osob není samo o sobě významné, mají-li stejné osoby v různých řízeních rozdílné procesní postavení (např. vystupují-li v jednom řízení jako žalovaní a ve druhém jako žalobci). Týchž osob se řízení týká i v případě, jestliže v pozdějším řízení vystupují právní nástupci (z důvodu universální nebo singulární sukcese) osob, které jsou (byly) účastníky dříve zahájeného řízení“.

Na tomto základě dále dovodil, že:

„Pravomocný rozsudek o žalobě na určení, zda tu právo nebo právní vztah je nebo není (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), nevytváří - zásadně - překážku věci rozsouzené pro žalobu na plnění (§ 80 písm. b/ o. s. ř.) vycházející ze stejného skutkového základu (ze stejného skutku); tuto překážku tvoří jen ve vztahu k nové žalobě na určení. Naopak platí, že pravomocný rozsudek o žalobě na plnění vytváří z hlediska identity předmětu řízení překážku věci rozsouzené pro řízení o žalobě na určení, zda tu právo nebo právní vztah je nebo není, vycházející z téhož skutkového základu (ze stejného skutku). Je tomu tak proto, že pravomocný rozsudek o žalobě na plnění v sobě zahrnuje (ať již výslovně nebo mlčky) kladné nebo záporné řešení otázky (ne)existence práva nebo právního vztahu, jež by měla být postavena najisto určovací žalobou, a staví tedy na stejném skutkovém základě (na stejné části skutku) jako žaloba určovací“.

Přitom poukázal na to, že shodný závěr je formulován v díle Handl, V. - Rubeš, J. a kol., Občanský soudní řád, Komentář, Panorama Praha 1985, I. díl, str. 709 a v usnesení Ústavního soudu ze dne 7. ledna 1994, sp. zn. IV. ÚS 2/93, uveřejněném pod číslem 5/1994 Sbírkou nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Odtud pro daný spor (v němž šlo o posouzení žaloby o určení neplatnosti výpovědi z nájmu bytu v řízení zahájeném poté, co soud pravomocně přivolil k téže výpovědi z nájmu bytu) uzavřel, že skutkový základ sporu o přivolení k výpovědi z nájmu bytu tvoří především tvrzení, že žalobce (pronajímatel) dal žalovanému (nájemci) konkrétní výpověď z nájmu bytu jako jednostranný hmotněprávní úkon, pro který je předepsána písemná forma a jenž vedle obecných náležitostí právního úkonu, a uvedení lhůty, kdy má nájem skončit, musí též obsahovat důvod výpovědi. Rozhodne-li soud, že přivoluje k výpovědi z nájmu bytu dané žalobcem (pronajímatelem) žalovanému (nájemci), pak tímto rozhodnutím přisvědčuje (ať již výslovně nebo mlčky) nejen závěru, že je dán příslušný výpovědní důvod, nýbrž i závěru, že výpověď má předepsanou formu, není neplatná pro rozpor s požadavky, jež zákon obecně klade na obsahové náležitosti právního úkonu, a že byla účinně doručena nájemci. Jinak řečeno, pravomocný rozsudek, jímž soud přivolí ke konkrétní výpovědi z nájmu bytu dané žalobcem (pronajímatelem) žalovanému (nájemci), vytváří překážku věci rozsouzené pro žalobu na určení, že právě tato výpověď je neplatná.

V usneseních sp. zn. 22 Cdo 1523/2006 a 22 Cdo 2695/2010 pak Nejvyšší soud shledal závěry obsažené v R 85/2003 použitelnými i při posouzení žaloby o určení vlastnictví k nemovitosti v řízení zahájeném poté, co soud (ve sporu mezi týmiž účastníky) pravomocně vyhověl žalobě o vyklizení nemovitosti.

Ze závěrů obsažených v R 85/2003 vychází i řada dalších rozhodnutí Nejvyššího soudu a vychází z nich (respektive z usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2/93) i další usnesení Ústavního soudu, jakož i nález Ústavního soudu ze dne 27. listopadu 2002, sp. zn. IV. ÚS 691/01, uveřejněný pod číslem 148/2002 Sbírky nálezů a usnesení Ústavního soudu.

Přitom v literatuře je shodný názor (na poměr žaloby určovací a žaloby o splnění povinnosti) obsažen např. v díle Rubeš, J. a kol.: Komentář k občanskému soudnímu řádu. Praha 1957, díl I., str. 309) nebo v díle Drápal, L., Bureš, J. a kol.: Občanský soudní řád I. § 1 až 200za. Komentář. 1. vydání. Praha, C. H. Beck, 2009, str. 1098.

V literatuře lze však nalézt i opačnou argumentaci. Tak např. v díle David, L., Ištváněk, F., Javůrková, N., Lavický, P., Kasíková, M.: Občanský soudní řád. Komentář. Praha: Wolters Kluwer, 2009, díl I., str. 726 a násl., se uvádí:

„Rozhodl-li soud nejprve o žalobě na plnění, a poté je podána žaloba na určení, judikatura dovozuje, že pravomocné rozhodnutí o žalobě na plnění představuje vždy překážku věci pravomocně rozsouzené pro žalobu na určení již z toho důvodu, že jím byla současně posouzena existence či neexistence určitého právního vztahu nebo práva, z něhož bylo žalováno o plnění. Tento právní názor vychází z nepochybně správné myšlenky, podle níž je nutno vyloučit existenci dvou vzájemně si odporujících rozhodnutí, vnesených ve dvou samostatných řízeních, z nichž v prvním rozhodoval soud o žalobě na plnění a v pozdějším o žalobě na určení. Samotné řešení tohoto problému judikaturou je však pochybné, neboť neodpovídá nastíněnému pojetí předmětu sporu. Ke vzniku překážky věci pravomocně rozhodnuté je nutná nejen identita skutkového základu, ale také předmětu procesního nároku; té se však nedostává, neboť v jednom případě zní žaloba na plnění a ve druhém se žalobce domáhá určení práva či právního vztahu. Soud, jenž rozhoduje o žalobě na plnění, si musí bezpochyby jako předběžnou posoudit též otázku existence či neexistence práva či právního vztahu, o níž dosud nebylo pravomocně rozhodnuto. Avšak právě proto, že si tuto otázku posoudil pouze jako předběžnou, nerozhoduje o ní ve výroku rozsudku; jeho posouzení je obsaženo toliko v důvodech rozhodnutí. Takové posouzení předběžné otázky proto nemůže ani nabýt právní moci. Z těchto důvodů nepovažujeme řešení, podle něhož dřívější rozhodnutí o žalobě na plnění vytváří pro pozdější žalobu na určení překážku věci pravomocně rozhodnuté, za přílehlavé. Domníváme se, že vhodnější je řešit situaci pomocí naléhavého právního zájmu, jenž je předpokladem úspěšnosti určovací žaloby podle § 80 písm. c/. Pokud tedy soud pravomocně vyhověl žalobě na plnění, nemůže mít žalovaný naléhavý právní zájem na pozdější určovací žalobě vůči žalobci. V případě, že soud žalobu na plnění pravomocně zamítne, bude otázkou konkrétního případu, zda naléhavý právní zájem žalovaného na určovací žalobě nebude dán (např. proto, že pozitivní určení práva žalovaného může být podkladem pro zápis ve veřejnoprávní evidenci)“.

Obdobné stanovisko zaujímá také dílo Svoboda, K., Smolík, P., Levý, J., Šínov R. a kol.: Občanský soudní řád. Komentář. 1. vydání. Praha: C. H. Beck, 2013, str. 556 a násl.

Argumentaci zdůrazňující, že předmětem právní moci není celý obsah rozsudku, nýbrž jeho výrok (nález), obsahuje dále např. již dílo Ott, E.: Soustavný úvod ve studium nového řízení soudního. Díl II. Praha: Česká akademie císaře Františka Josefa I. pro vědy, slovesnost a umění, 1898, str. 274 a 277, jakož i díla Hora, V.: Československé civilní právo procesní. Praha 1923, díl II., str. 414 a násl., Macur, J.: Předmět sporu v civilním soudním řízení. Masarykova univerzita v Brně, 2002, s. 54 a násl. a Dvořák, B.: Právní moc civilních soudních rozhodnutí. Praha: C. H. Beck, 2008.

Ze starší judikatury lze dále poukázat na rozhodnutí bývalého Nejvyššího soudu ČSSR ze dne 9. července 1965, sp. zn. 4 Cz 94/65, uveřejněné pod číslem 61/1965 Sbírky rozhodnutí a sdělení soudů, obsahující závěr, podle kterého: „V žádném případě nemůže posouzení předběžné otázky být vyjádřeno formou výroku a založit tak překážku věci rozsouzené. Posouzení této předběžné otázky se

může projevit jen ve způsobu rozhodnutí o návrhu ve věci samé a může být uvedeno jen v důvodech rozhodnutí“.

Komentáře vydaného nakladatelstvím Wolters Kluwer v roce 2009 (který nesdílí právní závěry vyslovené v R 85/2003 a v usnesení Ústavního soudu sp. zn. IV. ÚS 2/93), se pak dovolal Ústavní soud v nálezu ze dne 22. února 2011, sp. zn. I. ÚS 2849/07, ve kterém (bez reflexe k nálezu sp. zn. IV. ÚS 691/01) uvedl, že: „Subjektivní meze právní moci rozsudku jsou upraveny v § 159a odst. 1 až 4 o. s. ř. Pravidlem je, že výrok pravomocného rozsudku je závazný jen pro účastníky řízení; v rozsahu, v němž je výrok závazný pro účastníky, je závazný též pro všechny orgány. Právní moci může nabýt pouze výrok rozsudku, nikoliv jeho odůvodnění. Z tohoto důvodu také citované ustanovení o. s. ř. vztahuje závaznost rozsudku pro účastníky i pro orgány toliko k jeho výroku“.

Zbývá dodat, že v literatuře ani v soudní praxi není pochyb o tom, že změna žaloby na plnění na žalobu určovací a naopak je považována za kvalitativní změnu žaloby ve smyslu § 95 o. s. ř. K tomu srov. v literatuře např. Winterová, A.: Žaloba v občanském právu procesním. AUC - Iuridica, 1979, str. 51, 81; Češka, Z. a kol.: Občanské právo procesní. Panorama Praha, 1989, str. 215 nebo Handl, V., Rubeš, J. a kol.: Občanský soudní řád, Komentář, Panorama Praha 1985, I. díl, str. 432 a v judikatuře např. rozsudek Nejvyššího soudu ze dne 30. srpna 2001, sp. zn. 21 Cdo 2502/2000, uveřejněný pod číslem 21/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek nebo usnesení Nejvyššího soudu ze dne 25. září 2002, sp. zn. 29 Odo 247/2001, uveřejněné pod číslem 39/2003 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek.

V takto ustaveném právním rámci (jenž dokládá nejednotné posuzování dovoláním předestřené právní otázky jak v literatuře, tak v judikatuře obecných soudů i v judikatuře Ústavního soudu) velký senát uzavírá, že teorii identity skutku (z níž vychází R 85/2003 a k níž se velký senát přihlásil např. v usnesení Nejvyššího soudu ze dne 9. února 2011, sp. zn. 31 Cdo 365/2009, uveřejněném pod číslem 68/2011 Sbírký soudních rozhodnutí a stanovisek) nelze vykládat (co do soudním rozhodnutím pravomocně přiznaného plnění pro účely posouzení překážky věci pravomocně rozhodnuté v následném sporu o určení) protikladně ustanovení § 159a odst. 1 a 4 o. s. ř. (akcentujícím jen závaznost rozsudečného výroku). Pro účely posouzení, zda řízení o žalobě, kterou se žalobce domáhá (ve smyslu § 80 písm. c/ o. s. ř.) určení, zda tu je či není právní vztah nebo právo zkoumané předtím v pravomocně rozhodnutém sporu o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva (§ 80 písm. b/ o. s. ř.), nebrání překážka věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata), je (tedy) podstatné, zda a jakým způsobem se řešení otázky, již se týká podaná určovací žaloba, promítlo ve výroku soudního rozhodnutí ve sporu o splnění povinnosti (§ 80 písm. b/ o. s. ř.).

Obecně lze říci, že je-li rozhodnutím o věci samé (jeho výrokem) ve sporu o splnění povinnosti, která vyplývá ze zákona, z právního vztahu nebo z porušení práva (§ 80 písm. b/ o. s. ř.), zcela vypořádán právní vztah založený ve sporu o plnění na řešení předběžné otázky (řešení přijaté v takovém sporu vyčerpalo beze zbytku obsah předběžné otázky, ze které již /proto/ nemohou vzejít další spory o splnění o splnění povinnosti mezi týmiž účastníky), pak následnému sporu o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je-li na tom naléhavý právní zájem (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), jímž má být výrokiem soudního rozhodnutí znovu posouzena stejná předběžná otázka, již brání překážka věci rozsouzené (res iudicata).

Typickým příkladem sporu o splnění povinnosti, jehož výsledek brání (s přihlédnutím k ustanovení § 159a odst. 1, 4 a 5 o. s. ř. ve spojení s § 104 odst. 1 věty první o. s. ř.) projednání následného sporu o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není, je např. (v R 85/2003 rozebraný) spor o přivolení k výpovědi z nájmu bytu, kde pravomocné soudní rozhodnutí, jímž soud (výrokem rozhodnutí) takové výpovědi přivoli (nebo žalobu naopak zamítl) brání pozdějšímu projednání sporu o určení (ne)platnosti takové výpovědi z nájmu bytu. Obdobně platí, že tam, kde soud vydá směnečný platební rozkaz (jímž přizná požadované plnění ze směnky), nelze po právní moci takového rozhodnutí již vést

spor o určení neplatnosti směnky, podle které byl směnečný platební rozkaz vydán. Stejně tak platí, že tam, kde soud svým rozhodnutím přiznal žalobci pravomocně požadované peněžité plnění, již nelze následně vést (dle § 80 písm. c/ o. s. ř.) spor o určení „že takto přiznaná pohledávka není pohledávkou pravou nebo že jde o pohledávku v jiné výši. Výrok pravomocného soudního rozhodnutí ve sporu o splnění povinnosti je v těchto případech překážkou bránící vedení popsanych „určovacích“ sporů (jde o res iudicata).

O takový případ však v posuzované věci nejde. Jakkoli jde (poměřováno řízením ve věci vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 6 C 440/99) o spor týchž účastníků (podstatné není, že řízení vzešlo ze sporu mezi Z. K. a jeho manželkou, nýbrž to, že dovolatelka byla žalobkyní a Z. K. žalovaným), výsledek sporu (ve věci vedené u Okresního soudu ve Znojmě pod sp. zn. 6 C 440/99) o vydání majetkového bezdůvodného obohacení získaného plněním bez právního důvodu (užíváním pozemku bez právního důvodu), jenž je sporem o splnění povinnosti dle § 80 písm. b/ o. s. ř., nevypovídá příslušný právní vztah účastníků k pozemku. Takový spor neřeší prostřednictvím výroku (lhostejno, zda zamítavého nebo vyhovujícího) konečným způsobem otázku vlastnictví pozemku ani tehdy, jestliže soud v jeho rámci posuzoval otázku vydržení vlastnického práva k pozemku.

Obecně lze říci, že tam, kde spor o určení, zda tu právní vztah nebo právo je či není (§ 80 písm. c/ o. s. ř.), slouží jako „nutný“ podklad pro změnu zápisu věcného práva k majetku v příslušném veřejném seznamu, netvoří pravomocné soudní rozhodnutí ve sporu o plody, užitky a požitky z takového majetku nebo ve sporu o vyklizení takového majetku, (jde-li o nemovitost) [§ 80 písm. b/ o. s. ř.], překážku věci pravomocně rozhodnuté (res iudicata) pro následný spor o určení, zda tu právní vztah nebo právo k majetku je či není („nutný“ podklad pro změnu zápisu vlastnického práva k nemovitosti v katastru nemovitostí netvoří spor o určení vlastnického práva k nemovitosti např. tam, kde určovací žalobě předcházelo pravomocné soudní rozhodnutí, kterým bylo povinné osobě uloženo, aby uzavřela s oprávněnou osobou dohodu o vydání nemovitosti podle zákona č. [87/1991](#) Sb., o mimosoudních rehabilitacích, ve znění pozdějších předpisů; srov. rozsudek velkého senátu občanskoprávního a obchodního kolegia Nejvyššího soudu ze dne 11. prosince 2013, sp. zn. 31 Cdo 2060/2010, uveřejněný pod číslem 19/2014 Sbírky soudních rozhodnutí a stanovisek).

Právní posouzení věci odvolacím soudem (jenž poměr žaloby určovací a žaloby o splnění povinnosti vyhodnotil pro danou věc jinak, než vyloženo výše) tudíž správné není.

Nejvyšší soud proto, aniž nařizoval jednání (§ 243a odst. 1 věta první o. s. ř.), napadené rozhodnutí zrušil včetně závislého výroku o nákladech řízení a vrátil věc odvolacímu soudu k dalšímu řízení (§ 243b odst. 2 a 3 o. s. ř.).

(zdroj: www.nsoud.cz)

© EPRAVO.CZ - Sbírka zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Dražba \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Insolvenční řízení a náhrada škody \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Společenství vlastníků jednotek](#)
- [Společný nájem bytu manžely \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Valná hromada \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)

- [Zemědělská půda \(exkluzivně pro předplatitele\)](#)
- [Smlouva o zápůjčce, insolvence](#)
- [Promlčení a ochrana spotřebitele](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Pozůstalost](#)
- [Nezbytná cesta](#)